

הלכות ציצית סימן יד

יד דיני ציעציע שפעשאן אינז יידי ונשים, וטלית שאולה, וכו' סעיפים:

א *צִיצִית (ה) (ב) [6] (א) שֶׁשָּׂאֵן אֵינוֹ-יְהוּדִי, פָּסוּל, דִּכְתִּיב 'דָּבָר אֶל פְּנֵי יִשְׂרָאֵל', לֹאפֻקִי אֵינוֹ-יְהוּדִי.
 בַּהֲקֹאֶשָׁה כְּשֶׁרָה לַעֲשׂוֹתָ: הִגָּה יוֹשֵׁ מִחֲמִירִים (3) [3] (ב) *לְהַצִּירָךְ אָשִׁים (ג) שִׁיעִשׂוּ אֹתָךְ, (ד) *וְטוֹב
 לַעֲשׂוֹת כֵּן (ה) לְכַחֲלָה (מְרֻכֵּז הִ"ק וְהַנּוּחַת כִּימּוֹן מַחֲלֹכֶת צִיצִית וְחֹסֶ' דָּף מִבֵּ: ב *הִשָּׁל יִשְׂרָאֵל צִיצִית
 בְּבֶגֶד (ג) (ר) *בְּלֹא כֹנֶנָּה, אִם אֵין צִיצִית אַחֲרִים (מְצוּיִים) לְהַכְשִׁירוֹ יֵשׁ לִסְמֹךְ (7) [7] (7) עַל

א מנחות מב
ב התוספות והרא"ש
שם ג הרא"ש
בהלכות ציצית פוסל
דוקמים בפרק א
קהלכות ציצית
טכשיר

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

[illegible]

(א) שַׁעֲשֹׁעַן עוֹבֵד בּוֹכֵבִים. ר"ל שְׁשִׁיזוֹן בְּבָד, פֶּסֶל אֲפִלוּ יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד ע"ה, דָּאֵלוּ בְּטוֹרָה קִשְׁר לְהַרְאֵשׁ, כְּמִשֵּׁשׁ סִמֵּן יֵא ס"ב: (2) לְהַעֲרִיף אֲנָשִׁים. וְהִנּוּ לַחֲלוֹת בְּבָד, אֶבֶל לְטוֹת מִתְּ- לִכְעִי. וְקָשָׁן דִּינוֹ קִאֵשׁ, מֵאֵ: (ג) בְּלֹא כִנְהָה. ר"ל שֶׁקֶשֶׁר קִשְׁר הַעֲלִיזוֹן מְדַאֲוִינְתָּא בְּלֹא כִנְהָה, אֶבֶל הַם בְּלֹאֲקִיא אֲצִיזִי אֲחֵרִים: שִׁיטָּה (ד) כְּמִשְׁקִי, ר"ל צֶל בְּרַבְמִים: שִׁמְשִׁקִּי וְחִלְיָה לֵה מִחֲבִיתִים בֵּי, יִשְׂרָאֵל לֹאֲפִזוֹן, וְכִרְסִי, שִׁמִּי דְיִשְׂרָאֵל בְּלֹא כִנְהָה כִּשְׁר, וְחִלְיָה לֵה מִחֲבִיתִים בֵּי, יִשְׂרָאֵל לֹאֲפִזוֹן, וְכִרְסִי, שִׁמִּי דְיִשְׂרָאֵל בְּלֹא כִנְהָה כִּשְׁר.

משנה ברורה

דבנא גרול דוחה כבוד תבויית אפלו אסור דאורייתא בשב ואל תעשה, אף צריך למחר לילך לביתו או לבית שלפני בית הכנסת ויפשיטנו שם (כא) אף שהוא עוסק בבית הכנסת בדבר מצוה, מפני שהוא אסור תורה; אבל בשבת אין צריך למחר לצאת מבית הכנסת כל עוד שהוא עוסק במצוה. (כב) והרואה בחבור ענפסקו לו הציצית, לא יאמר לו עד שיבוא לביתו, דהינו שיקראנו לבוא לביתו וישם יאמר לו שיקשיטנו. עוד כתב המגן אברהם, דאם אין ציצית בעיר דינו כהל כמו בשבת²⁴, והוא הדין (ג) טלית דמקוב רק מדרבנן, כגון שאולה לאחר שלשים יום, דינו כהל כמו בשבת:

א (א) שְׁעֵשָׂא. פֿרשׁ (א) שְׁהִטִּיל בְּכַדְךָ, פֿסול אפֿלוּ בִישׂאֲךָ עומד על גבּו ומלמדהו לעשות לשמה, דאָלו אַם טָנָא אִינוּר יְהוּדִי או שוֹר, באפֿן זֶה כשר להראשׁ, כּמו שפֿתּוּב לעיל בִּסִּימָן יא סעיף ב. ודוּקא אַם (ב) תּחבּוּ בַכֶּנֶה או עֲשֵׂה תּחלִּיא או תּקשר ראשׁוֹ, (ג) אַבֵּל אַם תּחלִּיא וּתּקשר ראשׁוֹן עֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל, וְהָעִיר יְהוּדִי גִמֵּר שׂאֵר תּחלִּית וּתּקשִׁים דִּיאֵנן רק למצהו בעלמא, פֿשר: (ד) לְהַצְרִיק אָנָשִׁים, וְאפֿלוּ (ד) עומד על גבּוֹ לֹא כּתִיב, מִשּׁוּם דִּהָא דְּכָתִיב "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעֹשֵׂהוּ"¹¹ מִשּׁמַע גַּם לַמַּעַט בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל: (ג) שְׁעֵשָׂו אוּתּוֹ. דוּקא תּחלִּיא בְּהַבְגֵּד, אַבֵּל (ה) הַטּוֹרָה וְהַשּׁוֹרָה מִתּוֹר עֲלִיָּי נָשִׁים: (ד) וְטוֹב לַעֲשׂוֹת יָכִי, וְכֵן רָאִיו וְנָטָן שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת לְתַתּחלָה הַטּוֹת הַצִּיצִית בְּכַדְךָ שֶׁל גִּדּוֹל עֲלִיָּי קָטָן פֿחוֹת מִי"ג שָׁנִים¹², אַבֵּל (ו) אַם הוּא כֵּן י"ג שָׁנִים יוֹם אַחֶר, אָף שְׁלֹא הֵבִיא שְׁמֵי שְׁעִרוֹת, אפֿלוּ לְתַתּחלָה אֵין לְהַחֲמִיר, וְהָאֲרֻצּוֹת־הַחֲסִים מִקֵּל אפֿלוּ לְתַתּחלָה עֲלִיָּי קָטָן: וְכֵן זֶה (ו) דוּקא בְּגִדּוֹל עִימֵר על גבּוּ הַמִּלְמֵדוֹ לַעֲשׂוֹת לְשִׁמְהָ¹³, אַבֵּל בְּלֹא הֵכִי, אפֿלוּ אַם כֶּבֶד הִטִּילם הַקָּטָן בְּכַדְךָ, צִירָה לְהַחֲמִיר וּלְחֹדוֹר וּלְהַנִּבֵּ: (ח) לְתַתּחלָה, אַבֵּל בְּרִיעֵבֶר טוֹרָה. וְאפֿלוּ בְּלֹא עומד על גבּוֹ (ט) נֶאֱמַנָה לומר שְׁהִטִּילָה לִשְׁם צִיצִית: **ב** (ו) בְּלֹא כּוֹנֵה, רוּצָה לומר, שְׁעֵשָׂה תּקשר העליוֹן שְׁהוּא מְדוּרָתָהא בְּלִי כּוֹנֵה, אַבֵּל (ע) אַם קָשֶׁר קָשֶׁר הַעֲלִיּוֹן (י) וְחֲלֵא אַחַת בְּכַתֵּה, אָף עֲלִיָּי שְׁעֵשָׂה שְׂאֵר תּקשִׁים וְתַחלִּית אַחֲרֵךְ שְׁלֹא לְשִׁמְהָ, גַּם בְּדֵאִיקָא צִיצִית אַחֲרִים יֵשׁ לְהַקְשִׁיר: (ז) עַל תְּרַמְבִּי"ם שְׁמִכְשִׁיר, אפֿלוּ אַם עֲשֵׂה תּחלִּיא (ח) וְגַם כֹּל תּקשִׁים וְתַחלִּית שְׁלֹא בְּכַתֵּה, דִּסְבִּירָא לֶה אֶעֱצֹב דְּבַעֵי טוֹיָה לְשִׁמְהָ מִקֵּל מְקוֹם תּחלִּיא לֹא בְּצִי לְשִׁמְהָ, וְלִיָּה לֶה מְדַכְתִּיב "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" לִאפּוֹקִי עוֹבֵד־גִּלּוּלִים, שְׁמַע מִהָּ דִּישְׂרָאֵל בְּלִי כּוֹנֵה פֿשר. וְאֵין לומר (יג) יְהִירָם מִהַבְגֵּד וְחֹדוֹר וְתָתִם: בְּכַתֵּה לִשְׁם מַצּוֹה: יֵשׁ לומר דְּמִירָה שְׁהִיא סִמּוֹן לְשִׁבָּת וְאֵין שְׁהוּת לְרִתִּים וְלִשְׁרָם: אִי נִמְי שׁוֹפֵסֵק אַחֵר מְרֵאשִׁי,

בְּאוֹר הַלֵּכָה

ד'רפנו, דהוי כמו בשפת, וכמו שכתב המגן אברהם, מה שאין בן בגנז' דמורי
ההנהגה התיים שיש לו ציצית בביתו, בודאי צריך על-פלגנים למהר לילך
לביתו, דהלא הוא ספקא דאורייתא:

[illegible]

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(כח) ש"ע תרצ"ז. קפוטוס: (32) מְגֵן אֲבָרָהֶם; (33) פְּרִימְגָדִים; (34) מְגֵן אֲבָרָהֶם; (35) לְבוֹשׁ וּפְרִימְגָדִים; (36) אֲחֻזָּוִים; (37) פָּשוּט; (38) לְבוֹשׁ וְעֵלְתָּ חֲמִיר לְקֶסֶם חֲמִידוֹת וְטָו וְאֵלֶּה דְבָרָה וְהָגִידָא; (39) פְּרִימְגָדִים; (40) עֵץ לְעִיל בְּקִימָן יֵאבֹד הִלְכָה בְּדִ"ר טָוִן עֲנִיִּים וְכו', בְּקִסְעָה דְבֹדוּ וְדָע עוֹד דְּבִטְוֵה לְשִׁמָּה בִּין וְכוּ', וְכִסְוָה חֲסִידוֹ וְיִשְׁכְּנִיגוֹל עוֹמֵד עֲלֵיהֶם וְכוּ', פָּשׁוּט דְּהוּא הִי"ו בְּעִנְיָנָה. וּבְדִיּוּבֵר סִמְכִינָה אֲדוּמָה דְּרַבָּא בְּמִ' עֵם; (41) עֵץ בִּיתְרוּסָף; (42) עֵלְתָּ חֲמִידוֹ; (43) כְּנִיל בְּסִימָן יֵאֲסִיף יֵעִישׁ; (44) בִּיתְרוּסָף; (45) מְגֵן אֲבָרָהֶם; (46) פָּשׁוּט וְהָגִידָא.

הלכות ציצית סימן יד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טז]

עוד כתב המגן אבן עזרא, דאם אין ציצית בעיר דינו בחל כמו בשק"ה⁽²⁴⁾.

(24) וכן אם מוכרח להתפלל בהשכמה ואין בנמצא לקנות ציצית, כתב הכף החיים (ס"ק יב) שדינו כאין ציצית בעיר.

ולענין קיום שאר מצוות דאורייתא, הסתפק החי אדם (כלל סח סי"ט) אם חייב אדם לילך מביתו לעיר אחרת כדי לקיים, ובנשמת אדם שם הכריע שפטור, אלא אם כן יכול ללכת ולחזור באותו יום.

סימן יד

דיני ציצית שעשאן אינו יהודי ונשים, וטלית שאולה

[משנ"ב ס"ק ב]

דקא דכתיב 'בני ישראל ועשו'.

(1) ולגבי עשיית ציצית על ידי גר, כתב הפמ"ג (פתיחה כוללת ח"ב אות יח) שאף שהתוספות (סוכה כח, ב ד"ה לרבות) דנו אם גר הוא בכלל 'בני ישראל', מ"מ כיון שלמדנו שגרים חייבים בלבישת ציצית [מכך שבגמ' (יבמות ד, א) הוקשו כלאים לציצית, ובבבליהם הרי הם חייבים], ממילא כשרים הם לעשותה, כי לא מסתבר למעטם.

[משנ"ב ס"ק ד]

וכן ראוי ונכון שלא לעשות לכתחלה הטלית הציצית בבגד של גדול על-ידי קטן פחות מ"ג שנים⁽²⁾.

(2) משמע שבדיעבד אין צריך להחיר את הציצית, וכן כתב להדיא בבבליה (ד"ה להצריך אנשים), ולענין אגדת לולב על ידי אשה וקטן [שאינם מחויבים בדבר], כתב בשע"צ לקמן (סי' תרמט ס"ק טו) שלא רק שאין לעשות כן לכתחילה, אלא אף בדיעבד לאזור שכבר אגדוהו, יתירנו אם אפשר, ויאגדנו שנית.

[משנ"ב שם]

וכל זה דקא בגדול עומד על גבו המלמדהו לעשות לשקמה⁽³⁾.

(3) בביאור דין 'עומד על גבו', כתב בבבליה לעיל (סי' יא ס"ב ד"ה טואן) לענין טוית חטי הציצית, שצריך הגדול להזהיר את העכו"ם או את הקטן במשך כל שעת העשיה שלא יסיח דעתו כלל, ואין די במה שאומר לו כן פעם אחת קודם העשיה.

[שע"צ ס"ק ו]

פריימג'דים⁽⁴⁾.

(4) ובנדון זה של קטן, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ג) 'לשתי שערות אין מודקדקין', כלומר שאין צריך לבדוק אם הביא שתי שערות, אבל אם ידוע שלא הביא אינו כשר להטיל ציצית, וכן כתב התיבת גמא (במדבר פט"ו פרשת ציצית) שאפשר לסמוך על חזקה דרבה כיון שיש כאן ספק ספיקא, א. שמה הביא שתי שערות, ב. שמה הלכה בדעה שקטן יכול להטיל ציצית.

[ביה"ל ד"ה להצריך אנשים]

משום דכל שאינו בלבישה אינו בעשיה⁽⁵⁾ וכו', ופשוט דהקטן לעצמו מפר להטיל ציצית לכלי קליא⁽⁶⁾, אם רק הגיע לחנף שהוא מקחב מדרבנן במצות

ציצית ומקחבי ברי' לבישה⁽⁷⁾ להוציא את עצמו בציציתו⁽⁸⁾.

(5) ואף אם תקבל על עצמה מצור ציצית, כתב לקמן (סי' לט ס"ג ד"ה כטר) שלא יועיל לה הדבר להיחשב כשויכת בלבישה, משום שסוף סוף אינה מצוה על כך.

(6) מדבריו אלי דייק הגרי"ש אלישיב (שבות יצחק ח"ח פ"י הע"ב ח), שאפשר לחנך קטן למצוות בחפץ של מצוה הפסול לגדול, ולכן יכול קטן לכהוב לעצמו תפילין וללבושן.

(7) משמעות דבריו, שמצות חינוך מוטלת על הקטן עצמו, ולא על אביו בלבד. וכן כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרפט ס"ק ו) בטעם הדבר שקטן אינו יכול להוציא את הגדול בקריאת המגילה, שהוא משום שהיובו של קטן במגילה הוא תרי דרבנן, וחיובו של הגדול בקריאת המגילה הוא חד דרבנן, ולא כתב שקטן אינו מוציא את הגדול משום שאינו מחויב כלל, אלא חיובו של אביו הוא [ונחלקו בזה הראשונים בברכות מח, א ובמגילה יט, ב].

(8) וכן לענין תפילין, כתב לקמן (סי' לט ס"ב ד"ה בכל) שכן י"ג יכול לעשות קשר של תפילין לעצמו, שאף על פי שאם לא הביא שתי שערות עדיין קטן הוא, מ"מ הלא אף במצות תפילין אינו חייב אלא מדרבנן.

[ביה"ל שם]

ויותר נראה לי דאפילו אם כבר נעשה גדול בן י"ג שנה אין צריך להטיר ציציתו, דהרי קדישכד דמנא⁽⁹⁾, וכדיעבד אין לחש לקא דרבנן פס⁽¹⁰⁾.

(9) מסתימת לשונו משמע, שלא צריך שיהיה גדול עומד על גביו בשעת הטלת הציצית, ואף על גב שכתב (במשנ"ב ס"ק ד ובביה"ל ד"ה וטוב) שאין קטן רשאי להטיל ציצית בבגד של אחרים אלא אם כן גדול עומד על גביו, ביאר הגר"ש אורע"ב (שיח הלכה אות טז) שאף על פי שלענין טלית של אחרים אינו נאמן לומר שידוע לכוון לשמה, מ"מ לענין טלית של עצמו נאמן הוא לומר כן.

(10) ולענין תפילין שכתב במשנ"ב לקמן (סי' לט ס"ק ג) שקטן פסול לעשות, כתב בבבליה שב (סי' ד"ה בכל) שכשנעשה בן י"ג יתיר את הקשר שעשה, ויהזור ויעשהו כשהוא גדול.

[ביה"ל ד"ה וטוב לעשות]

אין לשין לכתחלה על-ידי חרש ש"ה [קטן אפילו בעומד על גביו⁽¹¹⁾].

(11) ואם אי אפשר בענין אחר, כתב לעיל (סי' יא ס"ב ד"ה טואן עכו"ם) שמותר בעומד על גבו אפילו על ידי עכו"ם, וכל שכן על ידי חרש שוטה וקטן.

[ביה"ל ד"ה בלא מנה]

אחד, דספק-ספקא הוא, דשקא הלכה דסגי בפתישה, עין ברא"ש בהלכות קטנות, ושקא הלכה דהבמ"ב⁽¹²⁾.

(12) ולענין ברכה על ספק ספיקא, ראה מה שכתבנו במשנ"ב לעיל סי' יא ס"ק ו.

[ביה"ל שם]

דאפילו אם הננה לשמה לא הנה רק בהלית ציצית ראשונה והשאר הטיל בספקא, מפל מקום יוכל לברך⁽¹³⁾.

(13) ולענין מי שתלה את חוטי הציצית בסתם, משמע לכאורה לקמן (סי' לג ס"ד ד"ה אפילו בדיעבד) שאף על פי שטוואם קודם לכן לשמם, מ"מ אין להכשירם.

הלכות ציצית סימן יד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ח]

על-כן צריך לזהר לכתחלה קדם התליה בכ"ר שיוציא בשפתיו בפרוש שתולה כל אלו הציצית לשם ציצית⁽¹⁴⁾.

(14) וכן היא לשון השו"ע לעיל (סי' יא ס"א) לענין טווית חוטי הציצית, שיאמר 'לשם ציצית', ולענין מצה, כתב בביה"ל לקמן (סי' תפ"ב ס"א ד"ה מי שאין לו) שיש לומר 'הריני עושד לשם מצה לצאת בה ידי חובה' וראה עוד לקמן סי' תט ס"ק ג. והחזיר"א (קובץ אגרות ח"א אגרת י) נקט לשון 'לשם מצות ציצית'.

ולגבי הידוק קשר הציצית כשנמצא בבית הכסא, ראה מה שכתבנו לעיל סי' יא ס"ק סד.

[ביה"ל ד"ה לא יבור]

אף גש לזהות קצת, דגש פוסקים (ה"ש"ל ורד"ש ביו"ד בסיון ה) דפסיקא להו דלא אמרין קלל הו"ק סופו על תחלתו⁽¹⁵⁾.

(15) אמנם, לענין מי שטווה מעט מחוטי הציצית ואחר כך אמר שעשה זאת לשמה, כתב במשנ"ב לעיל (סי' יא ס"ק ו) שכיון שדין 'הוכיח סופו על תחילתו' ספק הוא, יש לצרף הדבר לענין ספק ספיקא, וכן משמע ממה שכתב לקמן (סי' לב ס"ח ד"ה בתחילת העיבוד) לענין עיבוד הקפל לתפילין.

[ביה"ל שם]

אף מפל קדום אפשר דאם שכח לקנן לשמה בעת תפחיקה ובעת הקשר פון לשמה, דיוכל לברך וכו', וצריך ציון⁽¹⁶⁾.

(16) והחזיר"א כתב (או"ח סי' ג ס"ק יא ד"ה במ"ב), שבזמנינו שאין לנו תכלת, אין צריך תחיבה לשמה כלל. אמנם, בקובץ אגרות (ח"א אגרות י) כתב שבשעת הטלת הציצית לנקב הבגד, צריך לומר 'לשם מצות ציצית'.

[משנ"ב ס"ק ט]

והפסיל בה ציצית ומכרה לא הפסיד, כמי נשים שיוכלות לברך על מצות עשה שצמח גרמא אף שפטרותיה⁽¹⁷⁾.

(17) מקור דבריו הוא ברמ"א לקמן (סי' יז ס"ב, ובסי' תקפ"ט ס"ו), וכן כתב בביה"ל לקמן (סי' תכ"ב ס"ב ד"ה הלל) לענין ברכת ההלל, שנשים יכולות לברך. אכן הביא בביה"ל לקמן (סי' קצ"ד ס"ד ד"ה יטעוב אחר) שדעת הדרכי משה (סי' תקפ"ט) שכיון שלא נזכר שום רמז למצות תקיעת שופר בש"ס למשים, יותר טוב היה שלא יברכו, אלא שלא נזכר למחות ביד על כך.

[משנ"ב שם]

וממילא יכול לצאת בו בשפת לשונות תרבים, דגוי הוא לברך⁽¹⁸⁾.

(18) ולענין אשה היוצאת בטלית המצויצת [דהיינו טלית שאין רגילין ללבושה כי אם למצוה], כתב לקמן (סי' שא ס"ק קנח) שלדעת המג"א חייבת חטאת, שכיון שאין אשה רגילה לילך בטלית כזו הרי זה כמשוי אצלה, וסיים שם שיש חולקים עליו.

[משנ"ב ס"ק יא]

וכיון שאי אפשר לו לברך אלא-אם-כן תהיה שלו, הרי כאלו נתנה לו במתנה על-מנת להחזיר⁽¹⁹⁾.

(19) ולגבי שואל לולב מחבירו ביום טוב ראשון, הביא לקמן (סי' תרנ"ח ס"ק ט) שתי דעות אם נחשב שנתן לו במתנה על מנת להחזיר או לא, ולא הכריע ביניהן. ומאידך הביא לקמן (סי' תרמ"ט ס"ק טו) רק אה דעת המג"א שהמשאל לולב ולא פירש, מסתמא נתן לו במתנה על מנת להחזיר.

והטעם לכך שאין חוששים שמא אין הנותן יודע מסברא זו ולא נתן על דעת כך, ביאר בשו"ת עין יצחק (ח"א אהע"ז סי' לו אות טו) שדין זה הוא פשוט לכל, ולכן אפשר לסמוך על כך ולברך.

[משנ"ב שם]

אכל בטליתות של קהל קצין שלנו המצויצת בבתי-כנסיות⁽²⁰⁾, צריך לברך עליו לכלי עלמא⁽²¹⁾.

(20) ולגבי טלית שנדרו אותה לקהל לצורך הש"ץ, כתב הפמ"ג (סי' תרצ"ד א"א ס"ק ה) שאסור ליחיד לברך עליה, ואפילו רק לקחתה בלא ברכה הסתפק אם מותר, כיון שדעת הנדר ליונה וק לש"ץ.

(21) וכיון שמברך עליה צריך לבדקה, כמו שכתב לעיל (סי' ח ס"ק כב), עוד כתב בביה"ל שם (ס"ט ד"ה קדם), שאף לדעת הט"ז הסובר שבמקום טורח הציבור יש לסמוך על החזקה שלא נפסקו הציציות, מ"מ אין זה אלא בטלית שלו שבדקה בעצמו, מה שאין כן בטלית של קהל שמצוי הדבר שיהיו הציציות פסולות והכנפות נעקרות ממקומן, אפשר שאין ראוי לברך עליה, ואף לא ללבושה בלי בדיקה.

[משנ"ב שם]

משום דטלית של קהל אדעתא דהכי קנהו מתחלה שפ"ל מי שלובש אותו שיהיה שלו⁽²²⁾.

(22) ואף אם מכון בנזילות טלית הקהל שלא לקננה, מביאר לקמן (סי' תקפ"א ס"ק ו) שאינו מועיל.

יום ה' ג' סיון תשע"ה - (ד' ה' סיון חורא שיש"ב"ק)

כר באר הגולה

ד חלון קי מנחות מד
ה תוספות שם
ה תוספות שם בחלון

הלכות ציצית סימן יד

הרמב"ם שם פט"ו, א"ל (ח) *לא יברך עליו: ג' השואל מחברו טלית שאינה מציצת (ט) פטור מלהטיל (ה) בה ציצית כל שלשים יום, דכתיב 'בסותף' ולא של אחרים, א"ל אחר שלשים יום חיב (י) מדרבנן, מפני שנראית בשלו: הגה ואם החזירו תוך שלשים וחזר ולקחו אינו מצטרף, רק בעיניו שלשים יום רצופים (נימוקי יוסף הלכות ציצית): *השואל כשהיא מציצת, (י) [1] (יא) מברך עליה (יב) מיד:

שערי תשובה

עב"ס. ומ"ש שהט"ז עשה עצמו כר', כ"כ בכרמ"ס פ"ט ב"ש נ"ד אהרן, וכתב שהמנצח בט"ז יראה קצת טעות מהב"י, אעפ"י שהכל הולך אל מקום אחד, ע"ש. ומ"ש בשם המג"א דמורי בשבת, הקשו ע"ז דהא בש"ע ק"ב א"א אין ציצית אחרים. וע"ז ב"ד אפרים שיש להגיה "סמוך לשבת", וכן ראיתי מגיהם כן, ור"ל דבאחרים יש לומר שצ"ע רק קשר וזלזול אחת, א"ל להחיר אלו שצריך מתוך זלזול וקשר עכ"פ קשר וזלזול, לזה אין פנאי. וע"ז במח"ב שכתב בשם קצת חכמים שמתעורר שגם בחל משפחה, כשיצטרך זמן תפלה. ומ"ש חכם אחר דיש לחש שמה נתחלקו וישאר בלא מצוה כלל ולכן מוטב לסמוך על הרמב"ם, וליחא, כיון דבכל יכול לעשות אין חשש שיפסדו, ומוטב לעשות המצוה כל"ע, ע"ש. חלפי דבריו יש לומר דבסמוך לשבת אף אם יש פנאי צדין להחיר וזלזול וקשר מ"מ כיון ש"א"א לעשות במתוך שוב אין לעשות כן, שיש לחש שעל-ידי שיתיר אותם שלא במתוך יחיו נפסדים. וע"ש במח"ב עוד ש"ל דמורי בציצית דקום וכלוים שהם קרובים להפסד אם יחיר אותם, ע"ש: [1] מברך. עב"ס.

באר הגולה

הכל מצוה אחת היא, הלא בעניננו נמי כל הדר ציצית מצוה אחת היא דמעבדין זו את זו. אף אם יאמר בפרוש קדם התחלת התלמוד הכל הציצית שיתלה אחר-כך יתנה הכל לשם ציצית, תו לא צריך לכל זה, וכנ"ל בתחלת סימן יא בבאר הגולה, ע"ש: * לא יברך עליו. ע"ז במשנה ברורה כמה שכתבנו "אפילו אם לא היה רק התלמוד שלא בכונה". הנה לכאורה היה מקום לומר דדוקא אם עשה קשר, לפי מה שהביא הפרי"מגדים בשם הבלוש טעם על ה"א דקדמא לן בסימן יא סעיף יג דדוקא אם עשה קשר, דהקדמא ד"גדלים תעשה לך" משמע משעשע גדיל, על זה דרשין תעשה ולא מן העשוי, א"כ מוטב לא הוה דיון נמי למאי דרשין "תעשה לך" לשם חובך דהתחלת הציצית בברך גס"כ קאי לפרוש רש"י והרא"ש דקדמא אם עשה גס"כ קשר וזלזול, דמאי שנא. א"כ מדברי הבית"וסף בדבור המתחיל כתב הרמב"ם וכו' אלא תלמוד לשמה בעיניו וכו', ע"ש. מוכח בהדיא דהתחילה בברך לבר גס"כ בעיניו שיהא לשמה: ואחר-כך מצאנו מוכח כן יותר בהדיא בתוספות מנחות דף מב ע"ב ד"ה הקוצים כו', ע"ז שם. אף מכל מקום אפשר דאם שכח לבנון לשמה בעת התחילה ויבט הקשר כן לשמה, דיוכל לברך, דנאמר הוכיח סופו על תחלתו, ונאמר תהיה דהקוצים דלא ש"ך בזה הוכיח סופו על תחלתו; ואף דנה גופא ספקא הוא, כמו שכתב הגר"א לעיל בסימן יא סעיף א, וכמו שפסק הרמב"ם פ"ק ב משיחא ופ"ק ד מהלכות וכו' ומתנה, הא יש עוד בזה ספקא דאולי תלמוד סתמא"ס דלא בעיני לשמה, וגם דאולי בזה סתמא"ס לשמה קאי, וכ"כ פוסקים כן, ע"ז במשנה"ס יצחק סימן כ ובאוצרות החיים. אף יש לדחות קצת, דיש פוסקים [הרש"ל ודרישה בי"ד בסימן ד] דסבירא להו דלא אמרין כלל הוכיח סופו על תחלתו⁽¹⁵⁾, וצריך עיון⁽¹⁶⁾. ולולי דמסתפינא הייתי אומר מלתא חדתא בעניננו, דעקר פלגתה הרא"ש על הרמב"ם הוא באם ישראל הטיל הציצית בברך ישראל אחר שבקש אותו להטיל בתוכו אלו החוטין, דהרמב"ם כ"ש אף בזה, דהא קא מדיק מדפוסל הנקרא דוקא בהטיל גברי ציצית בברך דמורי דהטיל בברך ישראל, כדמשמע בגמרא מנחות מב ע"ב מלשנא בתנא דרב: "ועשו להם" אחרים. ונלשון הר"ף בזה "מנין ללוקח ציצית מן הנכרי וכו'" לא אבין, ותמיה על המפרשים שלא העירו בזה: ואולי דסברת הר"ף דהני תרי לשנא לא פליגי, ועל-פל-פנים כל הפוסקים סברי דבכל גונו פסול על-ידי גברי. ונזכר לאמר בזה דסברת הרא"ש הוא, דזה הישראל השני לא כן בהטלתו לשם ציצית, רק סתם לקום בקשתו של ראשון שבקש ממנו להטיל אלו החוטין בתוכו [הג"ה ואין הכי נמי דאם הנה מבקש ממנו בפרוש שישל אלו החוטין בתוכו לשם ציצית דקשר לכלי עלמא, ובדלעיל בסימן יא סעיף א' ש"ו לי ציצית לטלית; ולכאורה אפילו אם היה אומר לו סתם: הטל לי ציצית אלו לטלית, דקשר, וכמו שם בטוי לי ציצית לטלית, ובדחק יש לחלק ביניהם, ע"כ הג"ה], א"כ אם הוא בעצמו הטיל בהם חוטין הציצית בברכו, אפשר דגם להרא"ש בזה סתמא"ס לשמה קאי, דלמה הטיל אלו החוטין בברכו אם לא לשם ציצית, ובפרט כאלו הטליתים שלנו שהם מיוחדים בעת קנינתם רק לקום בהם מצוה ציצית, בודאי אחר-כך כשהטיל בהן חוטין הציצית לשם ציצית הטיל בהן, ודומא דמאי דהביא הפג"א אברהם בסימן תקפט

באר היטב

ע"ז ב"י מ"ש. והט"ז ס"ק ב עשה עצמו כאלו לא ידע את יוסף ותרץ מנפשה מה שתרץ הב"י, ע"ש. וא"ל יתירם מברך ויחזור ויתגמל בכונה בברך, ד"ל דמורי בשבת, א"כ שנפסק א' מראשיו ואם יתירם זהא אסור לתגמל בברך כמש"ל סימן יב ס"ק ב: (ה) בה ציצית. ואם הטיל בה ציצית, כתבו תוס' והרא"ש דהמברך לא הפסיד, כמו נשים המברכות על מ"ע שהז"ג, מ"א: (ו) מברך עליה מיד. דאדעתא דהכי השאילה לו שיברך עליה. וכתב ט"ז: ג"ל דהא דמחב בברכה הינו בטלית המיוחדת למצוה ציצית כמו טליתות של בהכ"נ, דבזה ודאי לא מקנה לו אלא לעשות המצוה ולברך עליו, א"כ במלבוש של ד' קנפות שאדם לובש בו דרך מלבוש אלא שמשיל בו ציצית משום שיש לו ד' קנפות, השואל לברכו מלבוש בזה אין השואל מברך עליו, דאין לנו ברור שהשאילה משום מצוה, דלמא מלבוש בעלמא השאילה לו,

משנה ברורה

ואם יתירם זהא אסור לחזור ולתגמל בברך, כמש"כ בסימן יב: (ח) לא יברך עליו. אפילו אם (יג) לא עשה רק התחילה בברך שלא לשמה, וכל-שכן אם עשה הקשר עליון שלא לשמה, דרש"י והרא"ש ומהתוס' סבירא להו דבעינן מדאוריתא גס"כ תלמוד לשמה, וקרא דמעט עובר-גולמים צריך אפילו וישראל עומד על גבו ומלמדוהו לשמה, על-יבן צריך לזהר לכתחלה קדם התלמוד בברך שיצא בשפתיו בפרוש שתולה כל אלו הציצית לשם ציצית⁽¹⁴⁾, וכמו שכתבנו לעיל בסימן יא לענין טוהה ושוזרה. וע"ז בבאר הגולה: ג' (ט) פטור. והמטיל בה ציצית ומברך (יד) לא הפסיד, כמו נשים שכיבולות לברך על מצות עשה שהזמן גרמה אף שפטורות⁽¹⁵⁾; וממילא (טו) יכול לצאת בו בשבת לרשות הרבים, דנוי הוא לברכה⁽¹⁶⁾: (י) מדרבנן. ויברך עליה. ושוכר דינו כשואל (ע"ת שמוכח כן מתוס' מנחות מד ע"א ד"ה טלית וכו'). ובעשור מצאתי שכתב: ושכירות מספקא לן: (יא) מברך עליה. ויש (טו) מהמירין וסוברין שלא לברך אלא-אם-כן נתן לו בפרוש במתנה על-מנת להחזירו. אף (יז) רב האחרונים מסכימים לפסק השלחן ערוך, והטעם הוא, דהא אדעתא דהכי השאילה לו שיברך עליה, וכיון שאי אפשר לו לברך אלא-אם-כן תהיה שלו, הני כאלו נתנה לו במתנה על-מנת להחזירו⁽¹⁸⁾. ולכתחלה בודאי יותר טוב לבקש מהמשאיל שיתן לו במתנה על-מנת להחזירו ולא לעבוקא. ודוקא (יח) אם שאל ממנו טלית המיוחד למצוה, א"כ אם הוא בברך העומד ללבושה, ורק כיון שפתחו רבו עושין בו ציצית ולא נעשה בשביל מצוה ציצית, וכן אם שאל טלית (יט) לעלות לתורה או לעבור לפני התבה או לדוכן, שאינו אלא משום הפבור, אין מברכין עליו, דאולי היה רצונו להשאילו רק למלבוש אחד ולא להקנות לו. ויש חולקין בזה (כ) וסבירא להו דבכל גונו מברכין. על-יבן כתב בדרך-החיים דיותר טוב שיכנס בכל אלו שלא לקנות, כ"י שלא יצטרך לברך לכלי עלמא, לבר מהטלית ששאל בעת התפלה לצאת בו. וכל זה בטליתות של איש פרטי, א"כ בטליתות (כא) של קהל כעין שלנו המצויות בכת"ס וכו'⁽²⁰⁾, צריך לברך עליו לכלי עלמא⁽²¹⁾ אפילו כשלוש בו רק לעבור לפני התבה או לעלות לתורה, משום דטלית של קהל אדעתא דהכי קנוהו מתחלה שכל מי שלובש אותו שיהיה שלו⁽²²⁾ כמו באחריו. וע"ז מה שכתבתי בבאר הגולה בשם השערי-אפרים: (יב) מיד. ע"ז סימן תרנח סעיף ה לענין לויב ובפרי"מגדים שם,

ס"ד בשם הרדב"י, ע"ש. וכל זה כמבתי רק להצדיק המנהג שלא נהג לזהר בזה, א"כ כל ירא שמים יחמיר על עצמו להיות נחיר להוציא בשפתיו בפרוש שהוא תולה אותו לשם ציצית: * שאלה כשהיא מציצת וכו'. ע"ז במשנה ברורה בסוף סעיף-קטן יא מה שכתבנו לענין טלית הקהל דאדעתא דהכי קנוהו וכו', כן כתב בדרך-החיים. ותמיה למה צריך לזה, הלא תלמוד רבה כתב דמו כטלית של שפתין ונחבאר בסעיף ה דכתיב, וכן אימא בפרדכי בהלכות ציצית בסימן תתקנ; ויותר מזה, שהפרדכי כתב

שער הציצית

(יג) ע"ז בבאר הגולה: (יד) מגן-אברהם: (טו) עלת-תמיד: (טז) רש"ל וט"ז: (יז) מגן-אברהם ואלהיה רבה ודרך-החיים ועוד שארי פוסקים: (יח) ט"ז: (יט) ים של שלמה: (כ) מגן-אברהם: (כא) אלהיה רבה ופרי"מגדים ודרך-החיים:

